

***kudı* ve *iyin* İlgeçleri Üzerine**

Liu Zhao*
(Pekin)

Özet: Prototip Kuramı ışığında tipik ilgeçler bazı kriterlere uyarlar: 1) İlgeç ancak bir AÖ (Ad öbeği) ile kullanılabilir, başka bir deyişle ilgeç tek başına kullanılmaz. 2) İlgeç, anlam bakımından bakıldığında sözlüksel değil işlevsel bir sözcük türüdür. 3) İlgeç öbeği zarf işlevi görür. 4) İlgeç ek almaz. Bu kriterlere göre, Çağdaş Türkiye Türkçesinden örnek verecek olursak, *için* bütün kriterleri yerine getiren tipik bir ilgeç iken *gibi* aynı derecede tipik değildir, *sonra* ise ilgeç kategorisine girememektedir. *Altun Yaruk* verilerine dayanılarak, Eski Türkçede ilgeç (postposition) olarak nitelendirilen *kudı* ve *iyin* sözcüklerinin tipik ilgeç olmadığı sonucuna varılabilir. *kudı* “aşağı”, bir yön zarfıyken *iyin* “izleyerek, uyarak; ikincil, türeme; sırayla”, daha çok ödünç çeviri ürünü sözcük öbeklerinde görülmekte, zarf veya sıfat özelliklerini göstermektedir.

Anahtar sözcükler: Eski Türkçe, ilgeç, *kudı*, *iyin*, öyküntü.

Abstract: Typical postpositions meet certain criteria within prototype theory: 1) A postposition requires an NP as its complement, in other words, it does not stand alone; 2) Semantically, a postposition is functional, not lexical; 3) A postpositional phrase functions adverbially; 4) A postposition does not take any suffix. Meeting all these criteria, *için*, of Modern Turkish, counts as a typical postposition, while *gibi* is less typical and *sonra* does not at all belong to this category. Data from *Altun Yaruk* show that Old Turkic “postpositions” *kudı* and *iyin* are far from typical, where *kudı* “down, downwards” is an adverb denoting direction and *iyin* “following, according; secondary; in

* Beijing Foreign Studies University (BFSU), School of Asia-Africa Studies,
liuzhao@bfsu.edu.cn, 13641378377@163.com.

order” is more often an adverb or adjective used in calques.

Keywords: Old Turkic, postposition, *kudı*, *iyin*, calque